

Foto: Rioned / Richard Keus

De tussenrapportage van de commissie-Peijs, over de uitvoering van het Bestuursakkoord Water, leidde tot opwinding in de watersector. 10 van de 47 regio's werden als achterblijvers aangeduid. 'Er moet nog een tandje bij.'

Foto: J. de Regt & Zr.

ACTUEEL

Tussenrapportage Visitatiecommissie kritisch over voortgang

Peijs prikkelt waterketen

Door Loes Elshof

Voor de tweede keer stof in een half jaar doet de Visitatiecommissie Waterketen – beter bekend als de commissie-Peijs – stof opwaaien; na een eerste informatieronde afgelopen najaar oordeelde de commissie bijzonder negatief over de informatie die de regio's aanleverden. Enkele maanden later is het oordeel gunstiger, maar er is nog veel werk te doen voor gemeenten en waterschappen. Oud-minister Karla Peijs lichtte op de Rioned-dag, 6 februari in de Jaarbeurs in Utrecht, haar tussenrapport toe. "Een thermometer in het water", zo omschrijft Hein van Stokkom (waterschap Brabantse Delta) het rapport. "Voor het eerst is er een landelijk beeld. Gemeenten en waterschappen worden gestimuleerd opnieuw na te denken. Het prikkelt, maar dat was ook de bedoeling. De boodschap is dat er in veel regio's nog wel een tandje bij mag."

Ruis

Gert Dekker van stichting Rioned: "In sommige regio's is men het eens met het oordeel en in andere regio's niet. Iedereen kijkt meteen naar de kaartjes met de indeling. Die roepen reacties op. Net als bij andere benchmarks ontstaat discussie over definities en interpretaties. Enige ruis is onvermijdelijk. Ik spreek mensen die teleurgesteld zijn dat hun regio als achterblijver is ingedeeld, maar ook mensen die het jammer vinden dat hun regio als koploper is ingedeeld. Bij hun bestuurders zou de urgentie naar achter kunnen schuiven."

Van Stokkom wil het belang nuanceren: ruim voor het Bestuursakkoord Water een politieke stok achter de deur zette, heeft de sector zelf de weg naar een doelmatiger waterbeheer ingezet, met heldere

doelen en een veelomvattend werkprogramma. "De visitaties en de tussenrapportage, zijn stapjes in een meerjarenproces. We hebben sinds 2010 al meer vooruitgang geboekt dan in decennia daarvoor." De sector maakt zelf ook vergelijkingen. Gemeenten, waterschappen en waterbedrijven brengen al jaren benchmarks uit. Naast een landelijke rapportage publiceerde stichting Rioned afgelopen jaar voor het eerst een "regiorapportage", een benchmark over de rioleringszorg en het regionale zuiveringsbeheer.

Relatietherapeuten

Regionale samenwerking als het middel om de ambities uit het Bestuursakkoord Water te realiseren. Dekker en Van Stokkom zijn 'believers' van het eerste uur. Zij zijn (co)voorzitter van het landelijk kernteam afvalwaterketen VNG-UWV. Dekker, eerst vanuit de VNG, en nu voor stichting Rioned, stuurt het programma kenniscoach aan. Van Stokkom is secretaris-directeur van waterschap Brabantse Delta. Maar samenwerken is niet eenvoudig. Beide deskundigen spreken over de noodzaak van open communicatie, vertrouwen en recht doen aan elkaars belangen, als waren zij volleerde relatietherapeuten. "Voor het procesdeel klopt dat soms", reageert Dekker.

Dekker is verheugd dat de achterlopende regio's in maart bezoek krijgen van de visitatiecommissie, om bij te leren of in de herkansing te gaan. Hij formuleert voorzichtig: "Het is – zeker bij een Noord-Hollandse regio – mogelijk dat informatie eerder niet goed voor het voetlicht is gebracht." Maar zonder twijfel is in een aantal regio's die als minder zijn beoordeeld, de samenwerking tussen gemeenten of

met waterschappen onvoldoende of eerder mislukt. "Vaak is daar het nodige voorgevallen, waardoor er gebrek aan vertrouwen is. Dat kost nu tijd", aldus Dekker.

Dekker en Van Stokkom tonen ook begrip: hoe moeilijk is het voor een ambtenaar die als enige verantwoordelijk is voor het rioolbeheer, en dat in een deel van zijn werktijd? "Deze ambtenaren omarmen we en ondersteunen zoveel mogelijk", zegt Van Stokkom. "Je ziet dat juist deze mensen zeer enthousiast worden. Ze zijn blij met de aandacht en maken de cultuuromslag heel snel. Allerlei factoren kunnen bijdragen aan succes: aandacht voor 'laaghangend fruit', goede planvorming, meetbare resultaten en een sterk betrokken manager of bestuurder. "Een recept is er niet, maar het gaat er altijd om als ambtenaar leiderschap te tonen."

'Het gaat eigenlijk te goed met het water- en rioleringsbeheer'

Waarom moest het zo lang duren? De waterketen stond jarenlang ver weg van het publieke en politieke gezichtsveld. "Het gaat eigenlijk te goed met het water- en rioleringsbeheer in Nederland. Politiek en burger ervaren geen problemen. Daarom was de urgentie voor een andere aanpak en werkwijze laag", zegt Dekker. Maar onverwachte problemen, bijvoorbeeld wateroverlast na heftige regenval, brengen waterbeheer indringend op de kaart, en daarmee in de maatschappelijke discussie. Ambtenaren kunnen steeds beter het thema agenderen bij hun bestuurders. "Een plan maakt meer kans als je de nadruk legt op duurzaamheid, innovatie en gezondheid." Ook het verzamelbegrip 'circulaire economie' wint aan populariteit aan de bestuurderstafel. De timing van de gemeenteraadsverkiezingen op 19 maart werkt volgens Van Stokkom in het voordeel, want aspirant-bestuurders willen thema's om successen mee te behalen. De tijd dat de afstand tussen gemeenten waterschappen en drinkwaterbedrijven onoverbrugbaar leek, is voorbij. Is de gedroomde vervolgstap de oprichting van regionale waterketenbedrijven? Minister Melanie Schultz van Haegen gaf afgelopen november al aan dat het 'genuanceerd ligt': een ketenbedrijf is ook voor haar niet vanzelfsprekend. Van Stokkom en Dekker zijn geen voorstander van een opgelegde blauwdruk voor de organisatie. "Een goedlopende samenwerking op werkniveau kan erg succesvol zijn. Of deze vorm moet krijgen in een uitvoeringsorganisatie, zoals een ketenbedrijf, is de keuze van de regio's", vindt Dekker. Samenwerking moet vooral in werkprocessen plaatsvinden. "Bijvoorbeeld in afstemming van werkzaamheden: wanneer gaat een straat open bij de vervanging van riolering? Er is een optimaal moment vanuit de levensduur van materialen, maar er zijn ook maatschappelijke belangen om hier iets van af te wijken, zoals de herinrichting van openbare ruimte. Daar moet

oog voor zijn."

Andere thema's voor werkoverleg zijn gegevensbeheer (ICT), maar ook assetmanagement, het maken van keuzen rond investeringen in installaties en materialen. "Kleinere gemeenten kunnen profiteren van de kennis van grotere gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven."

Besparen op 'assets'

Een aandachtspunt is dat kennis op de juiste plek komt, zo viel ook op de Rioned-dag te beluisteren. Bij achterblijvers wordt daarom naast kennisdeling ook ingezet op coaching. Hiervoor zijn kenniscoaches in het leven geroepen. "De inbreng van een deskundige op het gebied van meten en monitoren is intussen zo gewild, dat haar eigen werk in het gedrang dreigt te komen."

De regio's kunnen veel winst behalen in het besparen op kostbare 'assets'. Neem de aanleg van riolering in buitengebieden. Gert Dekker: "Blijven wij deze burgers ontzorgen met riolering? Misschien zijn er alternatieven die uit milieu- en kostenoverwegingen de voorkeur verdienen?"

Nog meer winst ligt in het verschieft als gemeenten en waterschappen de afvoer van hemelwater en afvalwater beter afstemmen. Grootschalige afvoer van hemelwater en onzekerheid over de hoeveelheden afvalwater die de zuivering moet passeren, leidde vroeger tot overdimensionering. "Het uitsparen van de aanleg van een ondergrondse waterberging scheelt miljoenen", stelt Van Stokkom. Na het optrekken van de stofwolken, slaat de balans positief uit. "Eigenlijk stuurt alles op dit moment dezelfde kant op: minister, koepels, partijen. Er moet nog een tandje bij op ambitie. Het is spannend, maar we gaan de afspraken uit het bestuursakkoord halen." Dekker: "De doelen zijn realistisch, we zijn goed op weg. Dit gaat lukken." ⚡

Planning visitatiecommissie

Maart 2014: bezoek achterblijvende regio's en advies

Tot zomer: commissie bezoekt deel van 'peloton' en 'koplopers' regio's

September: achterblijvende regio's reageren schriftelijk op advies, commissie vraagt 'peloton' en 'koplopers' regio's schriftelijk naar voortgang.

Begin 2015: eindrapport gereed.

Doelen Bestuursakkoord Water

Voor 2020 moeten de kosten van het waterbeheer jaarlijks met 450 miljoen euro omlaag, ook moet de kwetsbaarheid van het watersysteem zijn verminderd en de kwaliteit van de dienstverlening zijn toegenomen.

